

Lex lobbying se blíží. Blýská se lobbistům na lepší časy, nebo naopak?

4.2.2025 - | Transparency International ČR

Oblasti lobbyingu se v TI ČR věnujeme více než patnáct let, a to na řadě úrovní. V rámci watchdogových aktivit monitorujeme, s kým a za jakým účelem se setkávají zákonodárci. V expertní rovině sledujeme mezinárodní vývoj v EU a USA. V Parlamentu lobbuje za protikorupční zákony a potřebné systémové změny. A právě i skrze naši lobbistickou činnost usilujeme o přijetí kvalitní legislativy regulující samotný lobbying.

Marie Bastlová, Jiří Kapras a Jan Dupák v rámci panelu: „Český zákon o regulaci lobbování“ na mezinárodní konferenci TI ČR: „Regulace lobbyingu v praxi: zahraniční zkušenosti a česká cesta“ 28. 1. 2025 | fotografie: Pavel Klůs

Oblasti lobbyingu se v TI ČR věnujeme více než patnáct let, a to na řadě úrovní. V rámci watchdogových aktivit monitorujeme, s kým a za jakým účelem se setkávají zákonodárci. V expertní rovině sledujeme mezinárodní vývoj v EU a USA. V Parlamentu lobbuje za protikorupční zákony a potřebné systémové změny. A právě i skrze naši lobbistickou činnost usilujeme o přijetí kvalitní legislativy regulující samotný lobbying.

Česko se totiž po více než dvou dekádách diskusí pravděpodobně blíží k přijetí návrhu zákona, který nastaví jasná pravidla pro lobbying. Tím dojde k zavedení základních standardů pro výkon této činnosti, který existuje v mnoha zemích světa. Lobbying by měl podle nového zákona probíhat více transparentně, lobbisté by se měli povinně registrovat ve veřejném rejstříku a měli by o své činnosti pravidelně reportovat.

Zákon má mít za cíl zejména vnést světlo do rozhodovacího procesu, aby bylo jasné kdo, s kým, a v čím zájmu prosazuje své partikulární zájmy u zákonodárců, a to skrze otevřený registr lobbistů. Dalším podstatným efektem může být také nastartování pozitivní změny ve vnímání lobbistů, kteří jsou nyní u části veřejnosti chápáni v negativním sentimentu.

Proto nejen zástupci TI ČR a TI EU v rámci konference sdíleli pohled, který lobbying podporuje jako legitimní nástroj v rámci demokratických procesů v právním státě.

David Kotora, výkonný ředitel TI ČR, vítá hosty na mezinárodní konferenci TI ČR: „Regulace lobbyingu v praxi: zahraniční zkušenosti a česká cesta“ 28. 1. 2025 | fotografie: Pavel Klůs

„Naší snahou je oddělit překupníky s vlivem jako jsou Ivo Rittig či Marek Dalík od profesionálních lobbistů. Tomu má dopomoci právě chystaný zákon. V Transparency si přejeme legislativu kvalitní a efektivní, která přinese tolik potřebnou regulaci bez významných výjimek,“ řekl během úvodního slova výkonný ředitel české kanceláře TI David Kotora.

„Věříme, že veřejnost, média a občanská společnost mají právo na informace o legislativním procesu a vykonávat tak dohled nad potenciálními šedými zónami,“ dodal.

Během celého dopoledne měli možnost hosté a experti z řad státní správy, neziskového sektoru, oborových asociací a byznysu diskutovat na téma lobbistické praxe a funkčnosti regulace této činnosti v Česku a v zahraničí a také detailněji probrat její silné a slabé stránky. Konferenci provázela novinářka a moderátorka Marie Bastlová.

Lobbing nemá být sprosté slovo

V rámci úvodní části konference vystoupila Věra Jourová, bývalá místopředsedkyně Evropské komise pro hodnoty a transparentnost, která účastníky seznámila s registrem transparentnosti, který využívají instituce Evropské unie.

Podle Jourové je lobbing zcela přirozenou součástí politiky, ale je potřeba, aby byl transparentní. Naplnění tohoto cíle spatřuje v možném přijetí registru lobbistů v Česku.

Věra Jourová, bývalá místopředsedkyně Evropské komise pro hodnoty a transparentnost, na mezinárodní konferenci TI ČR: „Regulace lobbingu v praxi: zahraniční zkušenosti a česká cesta“ 28. 1. 2025 | fotografie: Pavel Klůs

„V Česku zní lobbing stále trochu jako sprosté slovo. Já přicházím z bruselských vod, kde je brán jako přirozená součást politiky. Není na něm nic špatného, ale je dobře když je transparentní, a to je něco, co by registr lobbistů měl posilovat,“ vysvětlila Věra Jourová.

Bývalá místopředsedkyně Evropské komise také připomněla, že potřeba přijmout zákonná pravidla lobbingu v České republice je mimo jiné podmíněna Národním plánem obnovy (NPO), přičemž bez přijetí patřičné legislativy do 30. června 2025, může Česko přijít o prostředky v hodnotě přes 230 miliard korun, které by jinak mohlo čerpat.

Bez Národního plánu obnovy by nebyla regulace lobbingu

Ve druhé části konference jsme se zaměřili na očekávání a dopad chystaného zákona v Česku. Důležitou roli NPO v rámci přijetí zákona o lobbování potvrdil i Jiří Kapras, ředitel Odboru střetu zájmů a boje proti korupci Ministerstva spravedlnosti ČR (MSP): „Ministr spravedlnosti při představování zákona otevřeně řekl, že hlavním důvodem pro jeho přijetí je podmíněné čerpání prostředků z Národního plánu obnovy.“

Jiří Kapras na konferenci také představil pohled resortu spravedlnosti týkající se smyslu a účelu chystaného zákona.

Jiří Kapras, ředitel Odboru střetu zájmů a boje proti korupci, Ministerstvo spravedlnosti ČR, na mezinárodní konferenci TI ČR: „Regulace lobbingu v praxi: zahraniční zkušenosti a česká cesta“ 28. 1. 2025 | fotografie: Pavel Klůs

Podle něj cílí zákon hlavně na zpřístupnění informací veřejnosti, která tak získá lepší přehled o tom, kdo v Česku ovlivňuje chod politického systému: „Na zákon je potřeba se dívat jako na mechanismus odpovědného rozhodování politické reprezentace. Bude motivovat politiky vysvětlovat veřejnosti, které úvahy a zájmy utvářejí jejich rozhodnutí,“ vysvětlil v rámci diskuse ředitel Odboru střetu zájmů a boje proti korupci MSP.

Diskuse dále řešila, na koho bude zákon dopadat, respektive kdo bude pro účely zákona považován za lobbistu. Podle Jiřího Kaprase je za lobbistu považován každý aktér, který soustavně ovlivňuje relevantní rozhodovací procesy.

Silné a slabé stránky vládního návrhu

Na to, že minimálně od roku 2011 na poli regulace lobbingu nenastala v Česku žádná změna upozornil ve své prezentaci Jan Dupák, vedoucí právník TI ČR. Zmínil, že má-li mít Česko legislativní úpravu lobbingu, měla by být skutečně funkční a zákon by neměl být přijat pouze kvůli splnění podmínek pro čerpání evropských prostředků.

Jan Dupák, vedoucí právník TI ČR, na mezinárodní konferenci TI ČR: „Regulace lobbingu v praxi: zahraniční zkušenosti a česká cesta“ 28. 1. 2025 | fotografie: Pavel Klůs

Podle něj má však přijetí nového zákona zásadní nedostatek: „Největší problém celého návrhu, který v tuto chvíli vidím, je, že jsou tam nulové výdaje na implementaci tohoto zákona. Vzniká pak otázka, jak chcete nový zákon vymáhat, když na to nemáte prostředky?“

Naopak jako pozitiva vládního návrhu zákona lze podle Jana Dupáka vyzdvihnout snahu o odpovídající vymezení lobbování jako aktivity a koho a čeho všeho se týká. Rozhodující ale bude finální podoba návrhu, který mohou zásadně ovlivnit pozměňovací návrhy poslanců obsahující především různé výjimky, o nichž se bude brzy rozhodovat ve třetím čtení.

Zahraniční pohled na český lobbying

Z řad zahraničních expertů obohatili konferenci o pohled z venčí Korneel De Schamp, Policy Officer Generálního ředitelství pro migraci a vnitřní záležitosti Evropské komise, a Raphaël Kergueno, Senior Policy Officer z bruselské kanceláře Transparency International (TI EU).

De Champ se ve svém výstupu zaměřil na legitimitu lobbyingu. Podle něj je klíčová transparentnost a bezúhonnost: „Aby bylo možné lobbying považovat za legitimní akt politické participace, musí být doprovázen silnými požadavky na transparentnost a bezúhonnost. Tyto principy posilují odpovědnost a inkluzi v rozhodovacím procesu a zároveň brání skrytému ovlivňování. Špatně regulovaný lobbying může otevřít dveře zahraničnímu vměšování.“

Korneel De Schamp, Policy Officer, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní záležitosti, Evropská komise, během online vystoupení na mezinárodní konferenci TI ČR: „Regulace lobbyingu v praxi: zahraniční zkušenosti a česká cesta“ 28. 1. 2025 | fotografie: Pavel Klůs

Raphaël Kergueno přiblížil práci TI EU. Upozornil, že lobbying je často spojován s negativním vnímáním především na základě mnohých kauz a excesů, jako například aféra Qatargate.

Podle Kerguena může správně nastavený transparentní lobbistický rámec naopak pomoci ochránit veřejné instituce před vnějším vlivem: „Správná regulace a etická pravidla pomáhají profesionalizovat lobbying a vrací mu důvěryhodnost, díky tomu jsou zajištěny rovné podmínky pro různé aktéry.“

Jak se zákon promítne do praxe?

V závěrečné části konference vystoupili zástupci lobbistických organizací a profesionálové z public affairs agentur. Vít Jásek, výkonný ředitel Unie zaměstnavatelských svazů, uvedl: „Kdybyste se mě ptali, jestli zákon potřebujeme, řeknu že ne. Pouze tím administrativně zatížíme systém. Lobbying z mého pohledu není o ničem jiném než o komunikaci a argumentaci, a pokud nějaký politik začne o něčem mlžit, je to jeho problém.“

Podle Petra Fecka, regionálního ředitele pro střední a východní Evropu společnosti Grayling, je vedle samotné legislativy důležitá i určitá forma samoregulace a povinností na straně lobbovaných: „Transparentnost nevykonáváme jen my, lobbisté a lobbovaní, ale důležitou úlohu hrají i média a veřejnost jako třetí sektor.“

Regulace státem může vést ke standardizaci lobbyingu a ke změně optiky, jak je na celý tento sektor nahlíženo.

David Kotora, Marie Bastlová, Peter Fecko a Roman Pavlík v rámci panelu: „Jak se zákon promítne do praxe?“ na mezinárodní konferenci TI ČR: „Regulace lobbyingu v praxi: zahraniční zkušenosti a česká cesta“ 28. 1. 2025 | fotografie: Pavel Klůs

Podobně návrh zákona vnímá i Roman Pavlík, člen předsednictva Asociace Public Affairs a výkonný ředitel FleishmanHillard: „Český zákon je třeba vnímat skrze politickou kulturu, není podstatné, aby byl všeobjímající. V jiných zemích jsou vždy obavy před přijetím takovéto regulace. My nevíme, jak

„systém bude fungovat, ale osobně věřím, že to nastat musí a lobbying je potřeba změnit.“

Konference tak otevřela důležitou diskuzi o budoucnosti lobbyingu v Česku. Zazněly různé úhly pohledu, od jasné vize potřeby právního ukotvení až po obavy z nadměrné administrativy a nejasností v návrhu zákona.

Hosté a vystupující potvrdili, že transparentní lobbying je klíčovým prvkem demokracie. Otázkou zůstává, zda se podaří návrh zákona o regulaci lobbování přijmout tak, aby nesplňoval pouze nejnutnější podmínky pro uvolnění financí z Národního plánu obnovy, ale aby skutečně přispěl ke kultivaci lobbistického prostředí v Česku.

Na to, jak bude vypadat finální zákonná regulace lobbyingu si musíme počkat ještě několik měsíců. V únoru lze očekávat finální schvalování návrhu v Poslanecké sněmovně, poté poputuje do Senátu a poté k prezidentu Petru Pavlovi.

TI ČR podporuje kvalitní legislativu a varuje před jejím přílišným vyprázdněním ze strany zákonodárců.

Poděkování za podporu

Partnerem mezinárodní konference byla Asociace Public Affairs České republiky.

Za poskytnutí prostor hotelu Jalta a za konferenční služby děkujeme společnosti Flow East.

Prezentace ke stažení

Věra Jourová

Jiří Kapras

Jan Dupák

Vít Jásek

Roman Pavlík

Peter Fecko

Business Integrity Forum

V Transparency International věříme, že sdílení lokálních a mezinárodních zkušeností je klíčem k posílení integrity a transparentnosti. Proto Business Integrity Forum (BIF) spojuje zástupce z řad regionálních, národních a globálních společností, které usilují o nejvyšší protikorupční a etické standardy v rámci podnikání.

Naším cílem je otevírat debatu nad aktuálními tématy v protikorupční oblasti, souvisejícími trendy a společně představit nejlepší postupy a konkrétní praxi. To vše díky předním expertům z businessu, státní správy i neziskového sektoru.

Hosté BIF získávají výjimečný osobní přehled o vznikajících trendech, osvědčených postupech a inovativních praktických řešeních, které mohou uplatnit v rámci jejich společností.

<https://www.transparency.cz/lex-lobbying-se-blizi-blyska-se-lobbistum-na-lepsi-casy-nebo-naopak>